

ASSETJAMENT ESCOLAR

**Informe de la Comissió de Treball
del Consell Educatiu Municipal de Barcelona**

Edita:

Institut Municipal d'Educació
Ajuntament de Barcelona

Autoria:

Consell Educatiu Municipal de Barcelona

Desembre de 2020

barcelona.cat/educacio

barcelona.cat/consellescolarmunicipal

Índex

1. INTRODUCCIÓ	5
1.1. Origen de la Comissió d'Assetjament Escolar	5
1.2. Continguts treballats per la Comissió d'Assetjament Escolar	5
1.3. Composició de la Comissió d'Assetjament Escolar	6
1.4. Delimitació conceptual	7
2. SITUACIÓ GLOBAL DE L'ASSETJAMENT A BARCELONA	9
2.1. Debat	9
2.1.1. Proposta 1	10
2.1.2. Proposta 2	10
2.1.3. Proposta 3	11
2.2. Algunes iniciatives existents	11
3. INICIATIVES DE PREVENCIÓ DE L'ASSETJAMENT ESCOLAR	12
3.1. Debat	12
3.1.1. Proposta 4	13
3.1.2. Proposta 5	13
3.1.3. Proposta 6	14
3.2. Algunes iniciatives existents	14
4. INTERVENCIÓ EN CASOS D'ASSETJAMENT ESCOLAR	17
4.1. Debat	16
4.1.1. Proposta 7	17
4.1.2. Proposta 8	18
4.1.3. Proposta 9	19
4.1.4. Proposta 10	19
4.2. Algunes iniciatives existents	20

5. SEGUIMENT DELS CASOS D'ASSETJAMENT	22
5.1. Debat	22
5.1.1. Proposta 11	22
5.1.2. Proposta 12	23
5.1.3. Proposta 13	23
6. CONCLUSIÓ	24

1.1. Origen de la Comissió d'Assetjament Escolar

El Consell Escolar Municipal de Barcelona (CEMB) és un òrgan de participació ciutadana que representa la comunitat educativa, amb funcions assessores i consultives relacionades amb diferents administracions educatives de Barcelona i de Catalunya. El seu funcionament es basa en un plenari amb totes les persones representants dels districtes i dels diferents col·lectius de la comunitat educativa, una Comissió permanent, i un seguit de comissions temàtiques. Aquestes darreres comissions són espais no permanents de treball que es creen segons els interessos i les necessitats dels diferents agents que formen part de l'àmbit educatiu.

Durant les primeres setmanes del 2020 es va posar en marxa la Comissió d'Assetjament Escolar dins el Consell Escolar Municipal per tal de donar espai a les inquietuds existents al voltant d'aquest tema. La Comissió ha dut a terme tres sessions de treball amb una triple finalitat: acotar el tema, conèixer el que s'està fent, i, de manera més específica, elaborar propostes. El present document constitueix el recull del treball realitzat durant aquestes sessions.

1.2. Continguts treballats per la Comissió d'Assetjament Escolar

En una primera sessió es va delimitar l'abast de la Comissió i es van aclarir conceptes al voltant de l'assetjament escolar. Una eina important en aquesta delimitació va ser el coneixement del "Protocol de prevenció, detecció i intervenció davant l'assetjament i el ciberassetjament entre iguals", del Consorci d'Educació de Barcelona. D'aquesta sessió també en va sortir una classificació dels temes que guien aquest document de conclusions i propostes.

Aquests temes són els següents:

- situació general de l'assetjament a la ciutat de Barcelona i al context de Catalunya,
- iniciatives de prevenció,
- intervenció en els casos d'assetjament, i
- seguiment una vegada s'ha acabat la intervenció.

Per a cadascun d'ells es recullen les principals recomanacions que fa la Comissió, una vegada vistes les iniciatives existents i les preocupacions i mancances detectades.

Per la composició i les característiques de la Comissió, no s'ha buscat fer un recull exhaustiu de tota la informació i experiències existents sobre l'assetjament. Per tant, som conscients que aquest document té un abast limitat, en el sentit que poden haver-hi experiències que no hi queden prou reflectides, o recursos que no s'han inclòs. Però, malgrat això, la diversitat d'actors de la Comissió i les seves experiències han permès copsar temes i debats que també estan tenint altres agents socials relacionats amb l'assetjament, i que, per tant, són elements importants i propostes que reflecteixen necessitats socials existents.

1.3. Composició de la Comissió d'Assetjament Escolar

La Comissió ha estat formada per persones dels diferents col·lectius de la comunitat educativa (professorat, famílies i alumnat) juntament amb persones expertes i tècniques de diferents serveis de l'Ajuntament de Barcelona que tenen relació amb el tema de l'assetjament. També han comptat amb el suport tècnic del Consell Escolar Municipal i d'una facilitació i relatoria externa.

Les persones que han participat en la Comissió han estat les següents:

Membres:

- Josep Joan Carbonell (AFA Escola Lavínia, Consell Escolar de les Corts)
- Marta Carranza (Consell Escolar Municipal de Barcelona IMEB, secretària de la Comissió)
- Soledad Gálvez (CCOO, representant de docents)
- Laia Garcia (Consell Escolar Municipal de Barcelona IMEB, tècnica de la Comissió)

- Montse López (Consell Escolar de Ciutat Vella, representant de famílies i presidenta de la Comissió)
- Xavier Purroy (representant d'alumnes d'Educació Concertada)
- Lluís Vila (FAPAES)

Persones expertes convidades:

- Joan Carles Barroso (Consorti d'Educació de Barcelona, referent d'assetjament)
- Noemí Canelles (Cooperativa Fil a l'Agulla, encarregada també de la facilitació i relatoria de les sessions)
- Carles Gil (Programa de prevenció i atenció de l'abús sexual infantil. Infància. Ajuntament de Barcelona)
- Andreu González (Universitat de Barcelona. Programa TEI. Tutoria entre iguals)
- Teresa Juanmartí (Programa de prevenció i atenció de l'abús sexual infantil. Infància. Ajuntament de Barcelona)

1.4. Delimitació conceptual

La Comissió d'Assetjament se centra en l'assetjament escolar, entès segons l'esmentat Protocol del Consorci com "una conducta de maltractament psicològic i/o físic, en el marc escolar, d'un alumne o grup d'alumnes a un altre de manera continuada". Per tant, queda fora de l'abast de la Comissió qualsevol conducta violenta exercida per persones adultes envers infants, com les conductes del professorat envers l'alumnat. Encara que aquest tema preocupa, no es treballarà en aquesta Comissió, que se centra en tot allò que ocorre "entre iguals".

També queden fora les situacions d'assetjament i abús sexual infantil, excepte en les situacions que l'assetjament escolar inclogui agressions sexuals entre iguals. El Protocol marc d'actuacions contra el maltractament a infants i adolescents de Catalunya defineix com a abús sexual "tota activitat imposada per un adult a un infant contra la qual té dret a la protecció del dret penal. També es considerarà abús les activitats sexuals imposades per un infant a un altre si el primer és considerablement major que la víctima o utilitza la força, les amenaces o altres mitjans de pressió". La presència de persones expertes en aquest tema a la Comissió permet conèixer el Programa per a la prevenció i l'atenció de l'abús sexual

infantil de l'Ajuntament. Però les característiques d'aquest problema fan que quedi fora de la Comissió, tot i que alguns elements de l'abordatge de l'abús sexual són útils per a la Comissió d'Assetjament, com la "Guia per a pares i mares sobre assetjament sexual", que constitueix un exemple positiu, i el fet de disposar d'un pla per incorporar la prevenció a tots els equipaments municipals.

Ha estat important per a la Comissió constatar que existeix un ús generalitzat de la paraula assetjament o *bullying* per fer referència a conductes que no sempre es corresponen amb la definició. A vegades s'utilitza la paraula amb propietat, parlant de conductes d'assetjament que sí que inclouen els elements de la definició, com el context educatiu, la manera reiterada i prolongada en el temps o la diferència de poder entre la persona agredida i les agressores. I d'altres vegades amb la paraula "assetjament" es fa referència a conductes que potser no poden ser catalogades com a tals perquè no compleixen algun dels requisits, en especial, el fet de no donar-se de manera reiterada i prolongada en el temps. Aquestes darreres dinàmiques grupals que no són pròpiament d'assetjament fan referència a processos de discriminació i a situacions de violència entre iguals en l'àmbit escolar que igualment són molt preocupants per a la comunitat educativa.

Per a la Comissió, l'abordatge de les situacions de discriminació forma part de la prevenció de l'assetjament, i, per tant, caldrà tenir en compte aquestes realitats. Així doncs, serà important ajudar la comunitat educativa a identificar què és assetjament i què no ho és. Però també serà important considerar l'enorme preocupació que hi ha per dinàmiques grupals discriminatòries i situacions de violència, independentment que acabin o no convertint-se en casos d'assetjament.

Situació global de l'assetjament a Barcelona

2.1. Debat

Com a plantejament de fons, la Comissió parteix de la voluntat que la ciutat de Barcelona esdevingui un municipi model i referent en l'abordatge de l'assetjament escolar. Per tal de fer els primers passos en aquesta direcció, la Comissió ha dedicat un espai a valorar el grau de coneixement existent al voltant de l'assetjament a la ciutat de Barcelona.

D'una banda, es constata que hi ha experiències de recerca, com per exemple l'Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya, dels departaments d'Educació i d'Interior. Però aquesta enquesta no inclou primària, i, per tant, una primera mancança detectada és la dificultat de dimensionar la realitat de l'assetjament escolar en totes les etapes educatives. També es constata que ja existeixen eines útils per estudiar la convivència escolar, com el Qüestionari CESC (Conducta i Experiències Socials a Classe, de Collell i Escudé), que aporten informació útil però que no s'utilitzen de manera generalitzada sinó puntual per centres.

Per tant, una de les primeres constatacions de la Comissió en sentit ampli és la necessitat d'estudiar més a fons l'estat i l'evolució de l'assetjament a Catalunya en general i a Barcelona en particular, per les característiques específiques de la ciutat. A tall d'exemple, com a estudi molt complet, a la Comissió es comparteix l'estudi "Maltrato entre iguales 2016", de l'Instituto Vasco de Evaluación e Investigación Educativa, ISEI-IVEI.

A partir d'aquest debat al voltant del grau de coneixement global, la Comissió formula les propostes següents:

2.1.1. PROPOSTA 1

Elaborar un estudi per dimensionar la situació de l'assetjament escolar.

Aquest estudi hauria de tenir les característiques següents:

- Donar informació sobre la realitat de l'assetjament a primària i a secundària.
- Considerar les situacions específiques dels centres d'alta complexitat a l'hora d'elaborar l'estudi, per les necessitats que pugui haver-hi en la tria d'eines i d'agents.
- Tenir un caràcter longitudinal per veure l'evolució del fenomen.

També se suggereix una manera alternativa d'aportar informació, que seria a partir d'enquestes que ja es fan al voltant de la salut, la pràctica d'esports, etc., i que es podrien complementar amb una enquesta que aportés informació des del punt de vista del benestar a l'escola o de l'experiència educativa.

Una altra alternativa seria incloure l'etapa de primària a l'Enquesta de convivència escolar i seguretat ja existent.

Per a la Comissió és important assenyalar que l'elaboració d'un estudi en cap moment hauria de servir per endarrerir les iniciatives de prevenció i intervenció, sinó que s'haurien d'executar de manera paral·lela.

2.1.2. PROPOSTA 2

Crear un observatori sobre l'assetjament escolar.

Tot i que la Comissió no es veu competent per establir com s'hauria de crear aquest observatori (dependent de quina institució, lligat a quins serveis, etc.), sí que valora de molt interès el fet de sistematitzar una informació que ja existeix i que pot permetre aprofundir en el fenomen, oferir indicadors, detectar tendències i esdevenir un punt de referència important.

El Consorci i els organismes que intervenen en situacions d'assetjament tenen molta experiència acumulada, i això podria generar un coneixement compartit que caldria aprofitar: com són els casos, quin origen tenen, en quins cursos, quant dura l'abordatge, quines mesures es prenen i amb quins resultats, etc. La informació sobre els casos que s'han anat donant a la ciutat pot ser molta, però està dispersa i no serveix per generar coneixement acumulat.

Un observatori hauria de permetre, en primer lloc, la sistematització, i després l'anàlisi i l'actualització de la informació sobre els casos que es produeixen, les variables relacionades amb aquests casos, les intervencions efectuades i els resultats d'aquestes intervencions.

2.1.3. PROPOSTA 3

Elaborar una “declaració de Barcelona” en la línia que esdevingui un municipi model i referent en l'abordatge de l'assetjament escolar.

L'execució de diverses accions en paral·lel hauria de portar a una nova cultura de la prevenció de l'assetjament escolar, i en aquest context tindria sentit una declaració que fomentés la visibilització del problema i el compromís de la ciutat. A part de la sensibilització a les escoles sobre l'assetjament, hi hauria d'haver voluntat de sensibilització social, tot partint del concepte de ciutat educadora.

2.2. Algunes iniciatives existents

- Estudi “Maltrato entre Iguales 2016”, a tall d'exemple, de l'Instituto Vasco de Evaluación e Investigación Educativa, ISEI-IVEI:
https://www.berrigasteiz.com/monografikoak/bizikasi/6002017001c_Pub_ISEI_tratu_txarrak_2016_c.pdf
- “Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya, curs 2016-17”, dels departaments d'Interior i d'Ensenyament, centrada en secundària (no inclou dades de primària):
https://interior.gencat.cat/ca/el_departament/publicacions/seguretat/estudis-i-enquestes/estudis_de_convivencia_escolar/enquesta-de-convivencia-escolar-i-seguretat-a-catalunya.-curs-2016-2017/
- Informe “Convivència i conflictes als centres educatius”, del Síndic de Greuges (2006): https://www.sindic.cat/site/unitFiles/2168/48_Bullying_cataladefinitiu.pdf

Iniciatives de prevenció de l'assetjament escolar

3.1. Debat

La Comissió ha dedicat un espai suficient a parlar de les necessitats de prevenció de l'assetjament, a partir de la preocupació que es detecta entre moltes famílies i que ha donat peu a la creació d'aquest espai. Una de les idees que més consens ha generat és la necessitat d'aprofundir en la prevenció de l'assetjament, tant de manera específica, amb propostes que redrecin l'assetjament abans que aquest es produeixi, com les iniciatives de prevenció inespecífica al voltant de la convivència lliure de discriminacions.

La Comissió parteix d'una doble constatació com a punt de partida per fer propostes de prevenció:

En primer lloc, el consens al voltant de la necessitat de crear una nova cultura entorn de l'assetjament, per tal de sensibilitzar. Per exemple, es comenta la percepció força generalitzada que són coses d'infants, que sempre n'hi ha hagut, etc., i que així com en l'àmbit de violència de gènere la societat ha anat canviant de discurs i entenent que certes conductes són inacceptables, en l'àmbit de l'assetjament no s'ha donat un procés semblant.

I, en segon lloc, a la Comissió es constata el gran desconeixement que té la comunitat educativa dels recursos que existeixen, començant pel Protocol del Consorci. Per exemple: el professorat es veu desbordat per tanta documentació que, elements com el Protocol, queden en segon pla, i no hi ha un aprofundiment per falta de temps. També l'alumnat, en especial a secundària, desconeix en gran mesura l'existència d'eines i el que hauria de fer davant una situació d'assetjament. I per descomptat que entre les famílies es detecten dificultats per diferenciar l'assetjament d'altres dinàmiques de discriminació que també generen preocupació als centres.

És a partir d'aquestes constatacions que es fan algunes propostes:

3.1.1. PROPOSTA 4

Millorar el grau de coneixement sobre què és l'assetjament i sobre les eines i els circuits disponibles entre tots els agents de la comunitat educativa mitjançant una campanya informativa específica que inclogui el Protocol del Consorci.

Les mancances entre professorat, alumnat i famílies a l'hora d'identificar situacions i saber per on començar a actuar són moltes. Per tal de donar una informació bàsica a tots els centres, la Comissió proposa una campanya informativa que doni a conèixer el "Protocol d'actuació per atendre les situacions d'assetjament entre iguals detectades en l'àmbit escolar dels centres educatius de Barcelona" i el circuit que cal seguir amb relació a l'assetjament. La campanya hauria de fer més accessible el Protocol: caldria penjar al web i fer arribar a tot arreu un quadre sinòptic de fluxos que en resumís els passos sense la longitud del Protocol actual. Una infografia en format pòster distribuïda a tots els centres escolars permetria donar a conèixer el concepte de què és, el circuit i les referències necessàries.¹

3.1.2. PROPOSTA 5

Millorar la formació de tots els agents de la comunitat educativa amb relació a l'assetjament.

Tot i que moltes iniciatives de prevenció inclouen la formació a tota la comunitat educativa, encara hi ha casos en què aquesta formació no es produeix amb tots els agents, sinó que se centra exclusivament en el professorat. És per això que es proposa garantir que quan s'inicia una intervenció preventiva a un centre educatiu, es vinculin les accions formatives a tots els col·lectius de la comunitat educativa, pensant de manera particular en famílies i entitats que gestionen el temps de migdia, lleure educatiu, etc.

Els mecanismes per garantir que la formació arribi a tots els agents no han estat desenvolupats per la Comissió, però sí que se n'han assenyalat alguns:

1. Un exemple seria la "Guia per a pares i mares sobre assetjament sexual": <http://fapaes.cat/wp-content/uploads/2019/12/fullet-assetjament-imprimir-22JUL.pdf>

- Cal que sigui obligatori que les empreses de lleure tinguin formació en convivència i assetjament (com a requisit dels plec de contractació).
- Cal que hi hagi una oferta de formació gratuïta específica per a les AFA al voltant de l'assetjament, o que hi hagi subvencions específiques per accedir a la formació.
- Cal promoure accions amb famílies en els programes de formació sobre convivència lligats a la Convocatòria Unificada de Programes del Consorci.

3.1.3. PROPOSTA 6

Millorar l'accés de les AFA als programes preventius.

L'assetjament escolar genera angoixa en tota la comunitat educativa, però des de les AFA es constata una especial situació de preocupació. S'exposen dificultats per accedir a informació sobre les diferents possibilitats d'intervenció preventiva: quins projectes hi ha, com des de l'AFA es poden promoure accions, etc. La situació és especialment difícil per a centres que pateixen la segregació escolar i que concentren molta població amb situacions socioeconòmiques difícils, AFAs febles, etc. I per a centres on els equips directius no impulsen accions amb relació a la convivència i l'AFA creu que són necessàries. En aquests casos es proposa crear un suport específic, en forma d'acompanyament a l'AFA.

Tot i que la Comissió no n'ha concretat el mecanisme, s'ha suggerit el fet de tenir un telèfon d'atenció, o un servei concret que pugui fer aquest tipus d'acompanyament a les AFA.²

3.2. Algunes iniciatives existents

3.2.1. Programes de prevenció específica

- Programa "Aquí prou bullying" del Departament d'Ensenyament.
<http://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/aquiproubullying/>
- Programa TEI de "Tutoria entre iguals".
<https://programatei.com/>

2. En aquest sentit també es pot explorar la col·laboració amb serveis com el Telèfon d'Atenció a la Infància o el Servei per a Adolescents i Famílies (SAIF) de l'Ajuntament de Barcelona, i els programes d'acompanyament a AFA que hi ha en alguns districtes.

- Programa PDA Bullying de la Plataforma PDA Bullying.
<https://pdabullying.com/ca/inici>
- Pàgina Bullying.cat de Jordi Collell i Carme Escudé amb publicacions i recursos sobre el tema.
<http://bullying.cat/>
- Hem constatat l'existència d'altres iniciatives de prevenció que no han generat conclusions a la xarxa però que internament han estat valorades com a positives, com ara la iniciativa del Districte de Sant Martí "Prou Assetjament".
- També el fet que el CRP de les Corts està especialitzat en convivència i pot oferir recursos en aquest sentit.
<https://serveiseducatiu.xtec.cat/lescorts/>

3.2.2. Eines en línia

- Zoom1t
<http://zoom1t.com/>
- b-resol
https://b-resol.com/index_ca.html

3.2.3. Altres programes de prevenció

- Convocatòria Unificada de Programes del Consorci d'Educació de Barcelona. Inclou nombrosos programes de prevenció centrats en temes diferents (no exclusivament d'assetjament escolar), com els programes sobre valors i ciutadania. En aquest grup s'hi troben Why Violence?, programa de sensibilització sobre les violències quotidianes, la Xarxa d'Escoles i Instituts per la Igualtat i la No-discriminació, i el Programa de mediació entre iguals. Aquest darrer, sense ser un mètode recomanat per a l'abordatge de l'assetjament, preventivament, pot facilitar una cultura diferent del conflicte.
https://www.edubcn.cat/ca/suport_educatiu_recursos/convocatoria_programes
<http://whyviolence.org/>
<https://igualtatidiversitat.edubcn.cat/>
https://www.edubcn.cat/rcs_gene/extra/05_convocatoria_unificada_programes/2019_2020/V0301_mediacio_entre_iguals_DESCRIPTIVA.pdf

3.2.4. Campanyes

- Campanya d'Amnistia Internacional contra l'assetjament.
<https://www.es.amnesty.org/acoso-escolar/>
- Campanya "Actuamos contra el bullying" de l'ACB (Associació de Clubs de Bàsquet) i l'Associació NACE sobre assetjament.
<https://acb.com/articulo/ver/151594-la-acb-luchara-contr-el-monstruo-con-cara-de-nino.html>
- Programa "Contra el bullying" de la Fundació Barça.
<https://fundacio.fcbarcelona.cat/programa-contr-el-bullying-escoles>

Intervenció en casos d'assetjament escolar

4.1. Debat

En relació amb les campanyes, la Comissió no n'ha efectuat un recull exhaustiu ni una valoració. S'han tingut en compte com un fet que reforça la importància del problema, el fet que aquest és present i que necessita un abordatge comunitari.

La Comissió ha dedicat una atenció especial al moment en què se sospita de l'existència d'un cas i s'inicia el procés d'intervenció. Aquest procés està molt determinat pel Protocol existent, en aquest cas, el del Consorci d'Educació, i el fet de comptar amb un tècnic a la Comissió ha permès analitzar les diferències i semblances amb el Protocol del Departament, i conèixer de primera mà alguns dels elements del seu funcionament. La principal diferència, i que ha estat important en el debat, és que al davant de dubtes al voltant d'una situació d'assetjament, el Consorci impulsa l'activació del Protocol, per tal que la valoració que s'ha d'efectuar serveixi per generar informació i prendre mesures preventives o d'intervenció, segons el resultat.

En l'anàlisi dels diferents elements del Protocol, la Comissió ha centrat l'atenció en el fet de l'activació, en la composició de la Comissió que valora el cas i en la denúncia. També ha dedicat una àmplia reflexió sobre el tema global de la transmissió de la informació en els casos d'assetjament. La preocupació per la informació que reben les famílies és un tema que, de nou, es fa present en aquest punt en concret, i també la manera en què els agents implicats comparteixen la informació al voltant dels casos.

En aquest sentit, també s'ha constatat la coincidència amb l'anàlisi feta des de la Sindicatura de Greuges en diferents aspectes del Protocol.

Amb relació a tots aquests temes, la Comissió fa les propostes següents:

4.1.1. PROPOSTA 7

Aclarir de manera més explícita el procediment d'activació del Protocol.

Tot i que en el Protocol es parla de l'activació per denúncia de la família o per detecció des del centre,³ es constata l'existència de dubtes per part de les famílies sobre la manera en què es produeix aquesta activació. Tal com veïem a la introducció, la consigna del Consorci és activar el Protocol en cas de dubte per tal de clarificar la situació, però en la pràctica s'observen diferents situacions: és possible que alguns centres no segueixin aquesta consigna, i que la direcció opti per activar el Protocol només quan hi ha la certesa que es tracta d'un cas d'assetjament. I ocorre també que no sempre s'informa les famílies implicades del fet que s'ha activat el Protocol.

Aquesta mancança la preveu també la Sindicatura de Greuges. Per tant, en el marc de la proposta de posar en marxa una campanya informativa per donar a conèixer el Protocol, caldria especificar aquest punt, i explicar més bé com s'activa el Protocol, a iniciativa de qui, i què comporta activar-lo.

Altres millores que caldria incloure en el moment de l'activació del Protocol, a més d'explicitar com es fa, serien les següents:

- Garantir que el centre educatiu informi les famílies de l'activació del Protocol, fet que no sempre es dona i que genera malestar.
- Garantir que en el cas que no hi hagi assetjament, es posen les mesures preventives i igualment s'informa la família.
- Informar de manera molt específica els equips directius perquè tinguin els criteris clars quant a l'activació del Protocol en cas de dubte.

3. "El procés s'inicia en el moment que la família denuncia el cas al centre o al CEB, o el centre detecta una situació d'assetjament escolar, tingui l'origen que tingui: social, ètnic, sexual, gènere, etc.", "Protocol d'actuació per atendre les situacions d'assetjament entre iguals detectades en l'àmbit escolar dels centres educatius de Barcelona".
https://www.edubcn.cat/rsc_gene/extra/00_transparencia/Govern_i_organitzacio/Acords_CD_2019_01_18/Protocol_dactuacio_assetjament_entre_iguals_20190118.pdf

4.1.2. PROPOSTA 8

Encoratjar que persones externes al centre participin en l'equip de valoració, una vegada activat el protocol.

Tot i que el Protocol recull la possibilitat que, si es tracta d'un cas d'assetjament, a l'equip que ha de valorar hi hagi persones externes,⁴ això no es dona de manera habitual. A la Comissió hi ha un consens absolut a l'hora de recomanar que aquest procés sigui acompanyat per persones externes al centre, per garantir una perspectiva més àmplia en la valoració. El Protocol podria establir aquest requisit, havent valorat prèviament des del Consorci el perfil de les persones adequades i els recursos necessaris.

4.1.3. PROPOSTA 9

Establir un criteri al voltant de la denúncia dels fets per la via penal.

Actualment el centre educatiu no està obligat a posar la denúncia o a acompanyar les famílies a l'hora de denunciar. El Protocol no obliga el centre ni té una directriu amb relació a aquest tema, i aquest fet genera molts dubtes quan es tracta de fets que són constitutius de delictes.

La Comissió veu necessari aprofundir en aquest fet i que des de les autoritats competents en la matèria s'estableixin uns criteris que tinguin en compte la complexitat de la situació i els drets de les víctimes. Aquests criteris haurien de servir per orientar l'actuació del centre i de les famílies.

4. "Es recomana que l'Equip de Valoració estigui integrat per 5/6 professionals com a màxim. Així, el formaria el o la cap d'estudis, el tutor/a dels alumnes implicats (en rol d'assetjador i en rol d'assetjat) i del grup, el mestre d'educació especial (primària), un membre del departament d'orientació educativa (secundària), un membre docent de la Comissió de convivència (com a referent d'aquest protocol al centre). La persona referent de l'EAP donarà suport i col·laborarà amb l'equip de valoració en els termes que es descriuen a l'annex, apartat 2.2. Segons les circumstàncies que envoltin la situació d'assetjament, es poden incorporar els Serveis Socials o el Servei de Gestió de Conflictes de l'Ajuntament de Barcelona, l'EAIA, i els Mossos d'Esquadra.", "Protocol d'actuació per atendre les situacions d'assetjament entre iguals detectades en l'àmbit escolar dels centres educatius de Barcelona".

https://www.edubcn.cat/rcs_gene/extra/00_transparencia/Govern_i_organitzacio/Acords_CD_2019_01_18/Protocol_dactuacio_assetjament_entre_iguals_20190118.pdf

4.1.4. PROPOSTA 10

Establir espais de coordinació entre els diferents agents implicats en la intervenció.

En el moment en què s'està intervenint sobre un cas d'assetjament, hi ha mancances de coordinació entre els diferents agents implicats en la situació. Un exemple concret és la necessitat d'espais de coordinació entre agents d'educació formal i no formal, tant per a la detecció dels casos com per a l'abordatge.

A la Comissió es debaten dos possibilitats a l'hora d'establir aquests espais:

- Crear espais vinculats al territori on es trobin els diferents agents i es puguin coordinar les actuacions.
- Aprofitar l'espai de la Comissió de Convivència del Consell Escolar de cada centre, que té les competències amb relació al tema de l'assetjament. Es constata l'enorme infrautilització i les dificultats d'aquest espai, i, per tant, es recomana una revisió de les seves funcions i un impuls com a mecanisme que ja existeix per prevenir i intervenir en els casos d'assetjament.

En la mateixa línia, es fa molt necessari aclarir el paper de les famílies en els espais de presa de decisions, tant si es tracta de la Comissió de Convivència com qualsevol altre àmbit de coordinació.

4.2. Algunes iniciatives existents

- Protocol d'assetjament del Consorci d'Educació de Barcelona.
https://www.edubcn.cat/ca/centres_serveis_educatius/proteccio_infancia_i_adolescencia/protocol_assetjament_escolar
- Protocol d'assetjament del Departament d'Ensenyament.
<http://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/protocols/assetjament-ciberassetjament-entre-iguals/index.html>
- "Guia per abordar l'assetjament escolar heterosexista", eina del Consorci d'Educació de Barcelona elaborada per Candela i Fil a l'Agulla (en procés de publicació).

- Ventall d'iniciatives al voltant de la perspectiva restaurativa, entre d'altres, els recursos i les formacions de l'Institut de Desenvolupament Professional IDP-ICE de la Universitat de Barcelona.

<http://www.ub.edu/idp/web/>

Seguiment dels casos d'assetjament

5.1. Debat

Una vegada s'ha tancat un cas, a la Comissió es fan preguntes que tenen a veure amb la necessitat de tenir més informació ja comentada en el primer apartat, i que forma part de la proposta d'impulsar un estudi. Es constata una falta d'informació específica relacionada amb el mitjà i llarg termini, és a dir, quin impacte tenen els casos ja tancats en les persones que hi han estat implicades.

La Comissió no ha accedit a dades concloents en aquest sentit, però sí que s'han detectat diverses experiències particulars, i l'existència d'un recurs "no oficial", fora del Protocol que moltes famílies utilitzen. Es tracta de la decisió de canviar de centre en el període oficial de matrícula (sol·licitar canvis de centre sense que siguin fruit de les mesures preses en la resolució del cas). Algunes de les víctimes arrossegueu un grau de patiment que desperta interrogants al voltant de quin és l'acompanyament que tenen a mitjà termini. Encara que es canviï de centre o es prenguin mesures concretes, es fa necessari saber si es reproduïxen dinàmiques al centre nou, o si la persona segueix necessitant un suport, etc. Per tant, cal parar atenció en el seguiment posterior de les situacions d'assetjament, en el marc de seguir generant coneixement sobre el procés d'intervenció de l'assetjament.

5.1.1. PROPOSTA 11

Garantir la reparació a la víctima.

Una situació d'assetjament necessita reparació a la víctima, a la classe i al centre educatiu. Per a la Comissió és important que es plantegi una reflexió i una inversió en les mesures de reparació. Es constata un interès creixent en aquest tema, alhora que es fa necessari començar a treballar per formar els centres i dotar-los de mitjans efectius per garantir la reparació. En aquest sentit, cal formar en mirada restaurativa el centre i la comunitat educativa en general.

5.1.2. PROPOSTA 12

Garantir una atenció especialitzada i gratuïta posterior.

La gestió del dolor de les víctimes i de les seves necessitats queda limitada en funció del poder adquisitiu de les famílies i la possibilitat d'accedir a atenció psicològica privada, en els casos en què el Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ) té una capacitat d'actuació limitada. Per tant, es fa necessari garantir l'accés a una atenció psicològica especialitzada i gratuïta, tant per als infants com per a les famílies.

Considerem important puntualitzar que aquest tipus de servei pot començar abans de la resolució del cas si la víctima presenta símptomes que així ho aconsellen. Es pot complementar aquest seguiment amb activitats específiques conduents a augmentar l'autoestima, la comunicació i la confiança en un mateix.

En la línia de garantir aquesta atenció especialitzada, a la Comissió es recomana investigar possibles col·laboracions amb el Col·legi Oficial de Psicologia de Catalunya. També l'aliança amb l'Aquí T'Escoltem de l'Ajuntament.

Una iniciativa interessant en aquesta línia seria la confecció d'un mapa dels serveis i les entitats que a cada districte poden oferir suport especialitzat a les víctimes, bé mitjançant els serveis socials o amb entitats especialitzades.

5.1.3. PROPOSTA 13

Garantir un treball a posteriori amb les persones assetjadores i amb el grup classe.

Atès que les dinàmiques queden alterades per tot el grup, cal assegurar i vetllar perquè hi hagi un treball posterior, amb mecanismes de feedback adequats. Per fer-ho, és important que hi hagi un requisit d'informar el Consorci a final de curs en els centres on hi ha hagut assetjament. Aquest informe hauria d'incloure l'estat del grup, les intervencions fetes i les necessitats no resoltes.

En el cas de les persones assetjadores, es proposa la realització obligatòria d'una formació específica que inclogui la resolució no violenta de conflictes, treballar l'autocontrol, l'empatia i el compromís de canvi. I depenent de la gravetat del cas, fer un seguiment també al curs següent.

La Comissió d'Assetjament Escolar del Consell Escolar Municipal de Barcelona ha pogut copsar en les seves sessions de treball la complexitat del tema de l'assetjament. A les sessions de treball s'han pogut veure diferents iniciatives i recursos, però, en especial, s'han pogut conèixer les perspectives dels agents que han participat en la Comissió i que representen sectors més amplis de la comunitat educativa de Barcelona: la preocupació de les famílies, les necessitats de fer arribar la informació existent al cos docent i a l'alumnat, el coneixement de les persones expertes, la voluntat de l'Administració de donar resposta a aquesta realitat, etc.

Per damunt de tot, la Comissió ha fet palès el compromís dels diferents sectors en la promoció del benestar a les escoles. És aquest esperit el que hem volgut traslladar en aquest document, que voldríem que fos llegit en clau molt pràctica, com una manera de començar a fer petits passos amb les propostes formulades, i també en clau d'esforç col·lectiu per transformar la convivència a les escoles.

**Ajuntament
de Barcelona**

**Consell Educatiu
Municipal de
Barcelona**